

הלבנות קדוש החדש פרק יא

א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין בדקדוק ויודעים אם יראה הירח או לא יראה, ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי החכמות ולעמד על הסודות, יתאווה לידע אותן הדרכים שמחשבין בהם עד שידע אדם אם יראה הירח בליל זה, או לא יראה.

ב. ודרכי החשבון, יש בהן מחלוקות גדולות בין חכמי הגויים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות והגימטריות. ואנשים חכמים גדולים נשתבשו בהן, ונתעלמו מהן דברים ונלדו להן ספקות; ויש מי שמדקדק הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה בחשבון ראית הירח, אלא צלל במים אדירים, והעלה חרס בידו.

ג. ולפי ארך הימים ורב הבדיקות והחקירות, נודע למקצת החכמים דרכי חשבון זה; ועוד שיש לנו בעיקרים אלו, קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים לכל. ומפני כל אלו הדברים, פשר בעיני לבאר דרכי חשבון זה, כדי שיהיה נכון לכל מי שמלאו לבו לקרבה אל המלאכה, לעשות אותה.

ד. ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו צריכין להם בזמן הזה: שאלו הדרכים, דרכים רחוקים ועמוקים הן; והוא סוד העבור שהיו החכמים הגדולים יודעים אותו, ואינן מוסרין אותו לכל אדם אלא לסמוכים נבונים. אבל זה החשבון שמחשבין בזמן שאין בית דין לקבע על הראיה שאנו מחשבין בו היום, אפלו תינוקות שלבית רבן מגיעין עד סופו, בשלושה ארבעה ימים.

ה. שמא יתבונן חכם מחכמי האמות, או מחכמי ישראל שלמדו חכמת יון, בדרכים אלו שאני מחשב בהן לראית הירח ויראה קרוב מעט במקצת הדרכים, ויעלה על דעתו שנתעלם ממנו דבר זה ולא ידענו שיש באותה הדרך קרוב. אל יעלה זה על דעתו אלא כל דבר שלא דקדקנו בו, מפני שידענו בעיקרי הגימטריות בראיות ברורות, שאין דבר זה מפסיד בידיעת הראיה, ואין חוששין לו; לפיכך לא דקדקנו בו.

ו. וכן כשיראה בדרך מן הדרכים חסרון מעט מחשבון הראוי לאותה הדרך, בכונה עשינו זה, לפי שיש כנגדו יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר לאמתו בדרכים קרובים בלא חשבון ארוך כדי שלא יבהל האדם שאינו רגיל בדברים אלו, ברוב החשבונות שאין מועילין בראית הירח.

ז. העיקרים שצריך אדם לידע אותן תחלה לכל חשבונות האצטגנינות, בין לדרכי חשבון הראיה, בין לשאר דברים אלו הן: הגלגל, מחלק בשלוש מאות וששים מעלות; כל מזל ומזל שלוש מעלות, והתחלה מתחלת מזל טלה. וכל מעלה ומעלה, ששים חלקים; וכל חלק וחלק, ששים שניות; וכל שניה ושניה, ששים שלישיות. וכן תדקדק החשבון, ותחלק כל זמן שתראה.

ח. לפיכך אם יצא לך בחשבון שפוכב פלוני מקומו בגלגל בשבעים מעלות ושלושים חלקים וארבעים שניות, תדע שפוכב זה הוא במזל תאומים בחצי מעלת אחת עשרה ממזל

זֶה לְפִי שְׁמֹזֵל טָלָה שְׁלוּשִׁים מַעֲלוֹת, וּמֹזֵל שׁוֹר שְׁלוּשִׁים, נִשְׁאָר
עֶשֶׂר מַעֲלוֹת וּמִחְצָה מִמֹּזֵל תְּאוּמִים, וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת מִחֲצִי
הַמַּעֲלָה הָאַחֲרוֹן.

ז. וְכֵן אִם יֵצֵא מִקוֹמוֹ בְּגִלְגַּל בְּשָׁלוֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת,
תִּדְעַ שְׁכּוֹכֵב זֶה בְּמֹזֵל דְּלִי בְּעֶשְׂרִים מַעֲלָה בּוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, בְּכָל
הַמְּנִינּוֹת; וְסֹדֶר הַמֹּזְלוֹת, כִּךְ הוּא טָלָה, שׁוֹר, תְּאוּמִים, סֶרְטָן,
אַרְיֵה, בַּתּוֹלָה, מֵאֲזֵנִים, עֶקְרֵב, קֶשֶׁת, גָּדִי, דְּלִי, דָּגִים.

י. בְּכָל הַחֲשֻׁבוֹנוֹת כָּלָם, כְּשֶׁתִּקְבֹּץ שְׁאֵרִית לְשְׁאֵרִית אוֹ כְּשֶׁתּוֹסִיף
מִנֵּין עַל מִנֵּין, תִּקְבֹּץ כָּל מִין עִם מִינוֹ הַשְּׁנִיּוֹת עִם הַשְּׁנִיּוֹת,
וְהַחֲלָקִים עִם הַחֲלָקִים, וְהַמַּעֲלוֹת עִם הַמַּעֲלוֹת. וְכָל שִׁיתִּקְבֹּץ
מִן הַשְּׁנִיּוֹת שְׁשִׁים, תְּשִׁים אוֹתוֹ חֶלֶק וְתוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים; וְכָל
שִׁיתִּקְבֹּץ מִן הַחֲלָקִים שְׁשִׁים, תְּשִׁים אוֹתוֹ מַעֲלָה וְתוֹסִיף אוֹתָהּ
עַל הַמַּעֲלוֹת; וְכִשֶּׁתִּקְבֹּץ הַמַּעֲלוֹת, תִּשְׁלִיךְ אוֹתָן שְׁלוֹשׁ מְאוֹת
וְשְׁשִׁים שְׁלוֹשׁ מְאוֹת וְשְׁשִׁים, וְהַנִּשְׁאָר מִשְׁלוֹשׁ מְאוֹת וְשְׁשִׁים
וְלִמָּטָה, הוּא שְׁתּוֹפְסִין לְחֻשְׁבוֹן.

יא. בְּכָל הַחֲשֻׁבוֹנוֹת כָּלָן, כְּשֶׁתִּרְצֶה לִגְרַע מִנֵּין מִמִּנֵּין אִם יִהְיֶה
זֶה שְׁגוּרָעִין אוֹתוֹ יִתֵּר עַל זֶה שְׁגוּרָעִין מִמֶּנּוּ אִפְלוּ בְּחֶלֶק אֶחָד
תּוֹסִיף עַל זֶה שְׁגוּרָעִין מִמֶּנּוּ שְׁלוֹשׁ מְאוֹת וְשְׁשִׁים מַעֲלוֹת, כִּדִּי
שִׁיָּהָא אִפְשָׁר לִגְרַע זֶה הַמִּנֵּין מִמֶּנּוּ.

יב. פִּיצֹד: הָרִי שֶׁהֲצִרִיכְךָ הַחֲשֻׁבוֹן לִגְרַע מְאֵתִים מַעֲלוֹת
וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת, סִימֵן ר' נ' מ', מִמָּאָה
מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְשְׁלוּשִׁים שְׁנִיּוֹת, סִימֵן ק' כ' ל'
תּוֹסִיף עַל הַמָּאָה שְׁלוֹשׁ מְאוֹת וְשְׁשִׁים, יִהְיוּ הַמַּעֲלוֹת אַרְבַּע
מְאוֹת וְשְׁשִׁים; וְתִתְחִיל לִגְרַע הַשְּׁנִיּוֹת מִן הַשְּׁנִיּוֹת. תְּבוּא לִגְרַע
אַרְבָּעִים מִשְׁלוּשִׁים, אִי אִפְשָׁר; תָּרִים חֶלֶק אֶחָד מִן עֶשְׂרִים
הַחֲלָקִים, וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ שְׁשִׁים שְׁנִיּוֹת, וְתוֹסִיף עַל הַשְּׁלוּשִׁים,
וְנִמְצְאוּ הַשְּׁנִיּוֹת תִּשְׁעִים; תִּגְרַע מֵהֶם הָאַרְבָּעִים, יִשְׁאָר חֲמִשִּׁים
שְׁנִיּוֹת. וְתִחְזֹר לִגְרַע הַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים מִתְּשַׁעָּה עֶשֶׂר חֲלָקִים,
שְׁכֹכֵר הָרִימוֹת מֵהֶם חֶלֶק אֶחָד וְעֵשִׂיתוּ שְׁנִיּוֹת וְאִי אִפְשָׁר לִגְרַע
חֲמִשִּׁים מִתְּשַׁעָּה עֶשֶׂר; לְפִיכֹךְ תָּרִים מַעֲלָה אַחַת מִן הַמַּעֲלוֹת,
וְתַעֲשֶׂה אוֹתָהּ שְׁשִׁים חֲלָקִים, וְתוֹסִיף עַל הַתְּשַׁעָּה עֶשֶׂר, וְנִמְצְאוּ
הַחֲלָקִים תִּשְׁעָה וְשִׁבְעִים; תִּגְרַע מֵהֶן הַחֲמִשִּׁים, יִשְׁאָר תִּשְׁעָה
וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְתִחְזֹר לִגְרַע הַמְּאֵתִים מַעֲלוֹת מִן אַרְבַּע מְאוֹת
וְתַשַּׁע וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת, שְׁכֹכֵר הָרִימוֹת מַעֲלָה אַחַת וְעֵשִׂיתָהּ
חֲלָקִים; יִשְׁאָר מְאֵתִים וְתַשַּׁע וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת. וְנִמְצָא הַשְּׁאָר,
סִימֵנוּ רנ"ט כ"ט נ'. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, בְּכָל גִּרְעוֹן וְגִרְעוֹן.

יג. הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ, וְכֵן שְׁאָר הַשְּׁבַעָה כּוֹכָבִים מִהֶלֶךְ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד מֵהֶן בְּגִלְגַּל שָׁלוֹ, מִהֶלֶךְ שׁוּוֹה: אֵין בּוֹ לֹא קְלוֹת, וְלֹא
כְּבִדּוֹת אֵלָּא כְּמִהֲלָכוֹ הַיּוֹם, כְּמוֹ מִהֲלָכוֹ אָמֵשׁ, כְּמוֹ מִהֲלָכוֹ
לְמַחֵר, כְּמוֹ מִהֲלָכוֹ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. וְגִלְגַּלוּ שְׁלָכָל אֶחָד מֵהֶם, אָף
עַל פִּי שֶׁהוּא מְקִיף אֶת הָעוֹלָם, אֵין הָאָרֶץ בְּאִמְצָעוֹ.

יד. לְפִיכֹךְ אִם תִּעְרֹךְ מִהֶלֶךְ כָּל אֶחָד מֵהֶן לְגִלְגַּל הַמְּקִיף אֶת
הָעוֹלָם שֶׁהָאָרֶץ בְּאִמְצָעוֹ, שֶׁהוּא גִלְגַּל הַמֹּזְלוֹת יִשְׁתַּנָּה הַלּוֹכוֹ,
וְנִמְצָא מִהֲלָכוֹ בַּיּוֹם זֶה בְּגִלְגַּל הַמֹּזְלוֹת פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר עַל מִהֲלָכוֹ
אָמֵשׁ אוֹ עַל מִהֲלָכוֹ לְמַחֵר.

טו. הַמִּהֶלֶךְ הַשׁוּוֹה שֶׁמִּהֶלֶךְ הַכּוֹכָב אוֹ הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ הַיָּרֵחַ בְּגִלְגָּלוֹ,
הוּא הַנִּקְרָא אִמְצָע הַמִּהֶלֶךְ; וְהַמִּהֶלֶךְ שִׁיָּהִיָּה בְּגִלְגַּל הַמֹּזְלוֹת

שֶׁהוּא פְּעָמִים יוֹתֵר וּפְעָמִים חָסֵר הוּא הַמְּהֻלָּךְ הָאֲמִתִּי, וּבוֹ יִהְיֶה מְקוֹם הַשֹּׁמֵשׁ אוֹ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי.

זוֹ. כָּבֵד אֶמְרָנוּ שְׂאֵלוֹ הַדְּרָכִים שְׂאֵנוּ מִבְּאֵרִים בְּהִלְכוֹת אֵלּוֹ, אֵינָן אֲלֵא לְחֻשְׁבוֹן רְאִית הַיָּרֵחַ בְּלִבָּד ; לְפִיכָף עָשִׂינוּ הָעֵיקָר שֶׁמִּמֶּנּוּ מִתְחִילִין לַעֲוֹלָם לְחֻשְׁבוֹן זֶה, מִתְחִלֶת לַיֵּל חֲמִישִׁי שְׁיוֹמוֹ יוֹם שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ נִיסָן מִשְׁנָה זֹו שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה מִמְּחֻזּוֹר ר"ס, שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁמוֹנֶה וּשְׁלוּשִׁים וּתְשַׁע מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לִיצִירָה, שֶׁהִיא שְׁנַת תְּשַׁע וּשְׁמוֹנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְאַלְף לְשִׁטְרוֹת, שֶׁהִיא שְׁנַת תְּשַׁע וּמֵאָה וְאַלְף לְחֻרְבָן בֵּית שֵׁנִי. וְזוֹ הַשְּׁנָה הִיא שְׂאֵנוּ קוֹרְאִים אוֹתָהּ, שְׁנַת הָעֵיקָר בְּחֻשְׁבוֹן זֶה.

יז. וּלְפִי שֶׁהָרְאִיָּה לֹא תִהְיֶה אֲלֵא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּמּוֹ שֶׁבְּאֶרְנּוּ, עָשִׂינוּ כָּל דְּרָכֵי חֻשְׁבוֹן זֶה בְּנוֹיִים עַל עֵיר יְרוּשָׁלַיִם, וְלִשְׂאֵר הַמְּקוֹמוֹת הַסּוֹבְבִין אוֹתָהּ בְּכִמּוֹ שֶׁשָּׂה שְׁבַעַה יָמִים שְׁבָהֶם רוֹאִין אֶת הַיָּרֵחַ תָּמִיד, וּבָאִים וּמַעֲיִדִים בְּבֵית דִּין. וּמְקוֹם זֶה הוּא נוֹטָה מִתַּחַת הַקּוֹ הַשּׁוֹוֶה הַמְּסַבֵּב בְּאִמְצַע הָעוֹלָם כִּנְגַד רוּחַ צְפוֹנִית, בְּכִמּוֹ שְׁתֵּים וּשְׁלוּשִׁים מַעְלֹת עַד חֲמֵשׁ וּשְׁלוּשִׁים, וְעַד תְּשַׁע וְעֶשְׂרִים ; וְכֵן הוּא נוֹטָה מֵאִמְצַע הַיָּשׁוּב כִּנְגַד רוּחַ מַעֲרָב, בְּכִמּוֹ אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעְלֹת עַד שְׁבַע וְעֶשְׂרִים, וְעַד אַחַת וְעֶשְׂרִים.